



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

VIII. Humores hosce elementis, anni temporibus, ætatibus, & regionibus
respondere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

quoniam tenuiores illa partes exhalat. Equidem cum de humiditate consentiant omnes, siquidem alimentum est, nec aliter natura nisi humido: De altera qualitate non dubito, calorem illum, quem habet in corpore, aduentitium esse & influentem: suaque natura & conditione frigidum potius aut certe temperatum humorem esse. Ita traditum est ab Aristot. in 2. de partibus animalium lib. c. 2. & 3. cum cum affirmavit non alio modo calidum esse, quã sit calidum ferrum, aut aqua feruens, hominem albus: aduentitia scilicet accedente qualitate, sua vero natura nequaquam. Nec Hippocratem aut Auenennam secus sensisse arbitror: sed cum calidum esse pronuntiarunt, aut de illo quatenus in corpore continetur locutos eos fuisse: aut non absolute id affirmasse, sed comparatione pituita, quã frigidissima est. Neque item Galenum: sed nullum esse absolute & extreme frigidum voluisse nobis significare, si sanguis purus sit & animalis secundum naturam habentis. Sic enim non multo post vespertilionis sanguinem frigidã facultatis esse fateatur, postquam vehementi refrigeratione pilorum exortum in ea parte, cui sit illitus, prohibere, etsi nullus sanguis in totum & omnino frigidus sit. Alioqui non ignorarunt prudentissimi medici eum esse corpus multum, quod multum terrã contineat, vt ex fibris manifestum est: atque ex corpore extractum calorem illico omnem amittere: & tum tactu frigidum sentiri, tum breuissimo tempore congelari, & quidem facilius multo, quã aquam: propter terreas partes admixtas, quã simul cum humido à frigore concretæ facilius congelantur, vt in cap. 4. eiusdem lib. exponit Aristoteles.

Vespertilionis sanguis

Color.

Odoris & saporis sedes.

De Melancholia.

De calore nullum dubitandi locum relinquit sensus, qui tam manifestum tamque conspicuum ruborẽ cernit. Is tũm ex perfecta caloris coctione nascitur, & vt in Timæo loquitur Plato, ex ignis absterfione: tũm maximè ex terrea opacitate cum reliquorum elementorum luce & perspicuitate permixta. Propter quam efficitur, vt obscuriorem, quã flaua bilis, colorem habeat. Quod de sanguine venis contento & ad nutritionem comparato intelligatur. Quippè is, qui in arterijs vertatur & ad pulsus refertur, vt tenuior & purior, sic multo clarior est & planè pellucidus.

Odorem nullum habet malum nec ingratum: Saporem dulcem, ob temperatam humidam & sicci permissionem.

In iecore demum, corde, & venis continetur: Adde etiam arterijs, si non nutrientem modò comprehendas, sed alterum quoque illum tenuiorem, in quo consistit pulsus.

Denique melancholia frigida est & sicca, crassa, densa, grauis, & terrea: & idè apta subsidere sanguini velut illius sex. Propter colorem nigrum atra bilis nominatur. Sapore est acris, acerbo, & acido, ceu inter dulcem & amarum medio, non omnino ingrato. Quare ad excitandam famem appetitissima est, dum acrimonia sua pungit ventriculum. Præcipuam in liene sedem obtinet. Nam illud à iecore potissima & maximè terrea illius pars confluit.

HVMORES HOSCE ELEMENTIS, anni temporibus, ætatis, & regionibus respondere.

CAPVT VIII.

Sigitur hæc est singulorum humorum conditio & natura; veriùs omnino tũm à ceteris penè omnibus scriptoribus, tũ à me quoque in superiori disputatione fuerit affirmatum, optimè eos elementorum quatuor naturam referre; esseque hoc ipsum in animalium perfectorum corporibus, quod sunt elementa in mundo. Cholera refert ignem; sanguis aërem, pituita aquam, melancholia terram. Et vt in elementis duo sunt symbola, & totidem à symbola, illa communi altera qualitate affecta, hæc vtraque pugnantia: sic & in humoribus hæc proportione quadam idem propemodum euenit. Cholera calida est & sicca, sanguis frigidus quidem sua natura propter copiosorem terræ mistionem, & humidus: Sed maximo profus aduentitio calore ita afficitur, vt calidus existimetur; propriumque illud frigus calore perquam temperatum est. Pituita frigida est & humida, melancholia sicca & frigida.

Elementis.

Respondent etiam quã accommodatissimè propter hæc qualitates quatuor anni temporibus; & in eorum singulis abundant plurimum in nostris corporibus singuli, vt Hippocrates quoque adnotauit: cholera æstati, sanguis veri, pituita hyemi, melancholia autũmo. Per similes enim vtrouique qualitates vigent.

Anni temporibus.

Et quoniam sapienter Galenus admonuit in 8. de decretis lib. cap. 6. cum anni temporibus ætates atque regiones coniungendas esse; deque his intelligendum esse id, quod de anni temporibus fuerit pronuntiatum, siquidem quod est in anno ver, hoc ipsum est in ætatibus pueritia & in regionibus temperata: quodque ætas, iuuentus & regio calida: quod autumnus, senectus regioque sicciore & frigidior: quod hyems, decrepita & frigida humidaque plaga, tum verno tempore, tum in puero & regione temperata sanguis abundat: ætate cholera & in iuvene calidaque regione: melancholia autũmo, senè, & sicciore ac frigidiori mudi parte: denique pituita hyeme, decrepito, frigidaque & humida cœli plaga. Vnde cõsequens est, vt ea morborum genera, quã humoris cuiusque in nostris corporibus redundantia adducit, singulis hæc, tũm anni temporibus, tũm ætatibus & regionibus, grassentur potissimum alijque atque alij effectus in corporibus consequantur, quos non est mihi propositum hoc loco persequi, sed libenter medicis considerandos relinquam; si vnum illud adnotauerim; sapienter omnino hæc ob causam Hippocratem atque interpretem Galenum in Aphorismo 2. lib. 1. adnotauisse, In purgandis humoribus regionem quoque tempus, ætatem, & morbum, etiam atque etiam consideranda esse.

Ætatibus & regionibus.

Hoc naturalem magis cognitionem habet: sanguinem, si purior fuerit & syncerior, hõminem facere benè carnosum, hilarem, iucundum,

Qualitas eius humoris singula.

cundum, facerem, promptum ad risum, ingeniosum, venustum, bene coloratum. Pituitam autem pigram, lentum, somnolentum, frigidum, ingenio tardum, male coloratum, minus promptum, quin potius ad opera omnia, tum nature, tum voluntatis, ineptum. Contra flava bilis promptum facit & celerem, agilem corpore & ingenio valentem, flavescentem colore aut etiam rubeum: sed macilentum, impatientem, iracundum, mente leuem. Denique bilis atra hominē habet pigrum, tardum, somnolentum, morosum, ingenio hebetem, timidum plumbeique coloris. At si permixta sit cum cholera, prudentem efficit, ingenio memoriæque optime ornatum, & ad artes omnes atque scientias aptissimum: vt in primo problemate sectionis 30. pluribus Aristoteles est persecutus.

HVMORES HOS OMNES.

Substantia & natura differre.

CAPVT IX.

Verū maior quædam existit difficultas. Nam vniuersa quidem, tum philosophorum, tum medicorum, schola quatuor hęc in animantium corporibus humores nominat: at non item conuenit inter omnes, an essentia & natura distinguantur. Turisfanus enim in com. 41. 44. in 2. artis paræ librū pituitam bilēque duplicem tres esse substantias planē diuersas confirmat: sanguinem verō contendit non esse quartam ab illis distinctam naturam, sed congeiem quandam & permissionem illarum: atque vt certum quæpiam magis abundat, quàm cætera, sanguinem cholericum appellari, pituitosum, aut melancholicum.

Ego verō magno opere hominē miror omnibus alijs in re tam manifesta & certa repugnasse; atque in natura sanguinis vsque ad eodē vitæ nostre necessaria peccasse rā grauitate. Verē namq. Hippocrates quatuor hæc substantias distinctas esse ratiocinatur. Tum quod & nomina ipsa distincta sint; & colores diuersi, & qualitates cætera vel ipsius tactus iudicio dissimiles planē & pugnant: nec minus in sanguine, quàm in reliquis. Tum quod vt diuersa corporib' adhibentur medicamēta, sic diuersi purgantur humores. quoddā enim est, quod pituitā ducat, aliud, quod flauam bilē; aliud, quod atrā: quod si partem quampiā fauciaueris, effluet ipsi sanguis. Per simile illud est, quod vt antea positum est, humores hi quatuor elementis profus respondēt; quæ natura & specie omnino differunt. Atque experientia compertum est diuersis anni temporibus diuersisque ætatibus & regionibus in corporibus eos abundare: modoque vnū, modo alterū altero diminito augeri. Quod si sanguis propriā substantiam non habeat, sed compositum quidpiam esset ex cæteris; nequaquam augeretur ipse cæteris diminutis: nec propriū sibi tempus aut locum haberet; in quibus solus præ cæteris abundaret. Testantur hoc ipsum propria vasa illi dicata, iecur, cor, vena, & arteria; à reliquorum vasū separata, à liene, iecorūque vesica. Nutrimētum

A verō, vt plerisque medicorum placet, diuersis membris ex prædominio præbent: Vesica, lienique, biles; iecinori, cordi, ac reliquis omnibus, sanguis. Vt autem Aristoteli visum est, solus sanguis nutrimentū optimū est; reliqui humores velut excrementa, quæ ab eo fecerri oportet antequam sanguine nutriamur. Accedit, quod pituita, si magis calore coquatur, in sanguinē cedit, duo reliqui humores non item: immo si id esset sanguis, quod Turisfanus affirmat, nec pituita posset in sanguinē mutata nutrire. Quæ enim in tres illos humores mutetur; quorum permissio sit sanguis: pars illius quædam in se ipsam nimirum mutari deberet: vel si non mutaretur, ipsa immediatē & non in sanguinem mutata nutretur; cum tamen ipsa minus sit cocta, quàm vt aptum esse nutrimentum queat.

B iam si primum eorum omnium ortum consideres, planē videbis, nequaquam ex reliquorum trium permissione sanguinem gigni, sed illorum potius tanquàm peioris substantiæ à meliori separatione, tum diuersis membris diuersas ad se substantias trahentibus, tum caloris virtute heterogenea separante atque optimam à deterioribus substantiam repurgante. Quod si id esset sanguis, quod aduersarius contendit, opposito profus modo gigneretur: neque omnes simul existerēt, sed tres reliquos prius oporteret in iecore nasci, tum ex illis sanguinem permisceri. At quænam esset illorum trium humorum opifex causa: quomodo possent in iecore contineri? Certū enim est, viscus illud vim solam habere sanguinis procreatricem, huicq. soli humori amicam, reliquos alio amandari. Et vt ventriculus cibum mutat in chylum facibus separatis, ita chylum iecur magis coquendo in sanguinem cōmutare reliquis inde dilectis: hęc primū vel in ipsis mesenterij venis rubram quandam massam velut sanguinem inchoatum, deinde hunc ad perfectionem adduci tribus cæteris separatis.

D Nam in eo grauius peccat Turisfanus, quod sanguinem ait ex vena extractus in tres humores dissolui, quasi ex illis esset cōpositus. Non enim is in humores illos dissoluitur, sed j potius ex illo per repurgationem quandam feceruntur: neq. tres modō, sed quatuor omnino substantiæ separatur, sanguinisque natura à cæteris purgata, copiosior cōspicitur. Neque semper eadem sit in omni sanguine aliorum humorum separatio: sed abundantior vno, quàm alio tempore: & in vniū hominis sanguine magis, quàm alterius, & in aliquo etiam vix vlla. Vt non temerē fortasse dixeris, in impuro duntaxat & agrotantis corporis sanguine separationem eam esse, posseque tam purum & syncerum quempiam reperiri, vt vix sensilis secretio fiat.

E Verū quidquid sit, an non sanguis spiritui gignendo materiam supeditat, calorēq. natium fouet, quorum neutrum cæteri humores præstare possunt? An nō ipse aduersarij decreto ens quodpiam esset ex accidenti aggregatum? nec veram, sed solum sensus iudicio, & apparentem mixture ac compositionem haberet? an non necessario consequens esset, in venis frigidum potius, quàm calidum sanguinem esse: amarum potius quàm dulcem; atque idē nature ingratum, minimeque ad rescicienda & sustentanda corpora opportunum? Etenim duabus frigidis constaret

E iij

Humores
quatuor se-
paratis.

¶ Opinio.